

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»

Олексій ЛИТВИНОВ

_____ 2026 р.

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ**

для здобуття освітнього ступеня магістра
за освітньо-професійною програмою
зі спеціальності

D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування)

у 2026 році

Харків 2026

ВСТУП

Вступне випробування для здобуття освітнього ступеня магістр за освітньо-професійною програмою зі спеціальності

D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(код та найменування)

(освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування)

(найменування)

відбувається відповідно до «Правил прийому на навчання до Національного аерокосмічного університету імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» у 2025 році у формі індивідуального письмового фахового іспиту, який приймає екзаменаційна комісія з певної спеціальності (освітньої програми), склад якої затверджується наказом ректора Університету.

До фахового іспиту входять питання за темами:

- Банківська система;
- Страхування;
- Фінансовий аналіз;
- Фінансовий ринок;
- Податкова система.

Перелік питань за темами наведений у програмі.

Критерії оцінювання знань:

1. Результат фахового іспиту визначається за шкалою від 100 до 200 балів.
2. Вступні випробування відбуваються у вигляді тестів з відповідних дисциплін в кількості 50 тестів. Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в «чотири» бали.
3. Якщо вступник отримав менші ніж 100 балів, то вважається що іспит не складено і до участі в конкурсі не допускається.

1 Питання за темою Банківська система

Тема 1. Формування банківської системи і ринку банківських послуг в Україні. Сутність та структура банківської системи. Етапи розвитку банківської системи України. Центральний банк и грошово-кредитна політика. Поняття та види комерційних банків. Принципи діяльності та правові засади комерційного банку. Види банківських операцій.

Тема 2. Створення і організація діяльності банків. Порядок реєстрації комерційного банку. Ліцензування банківської діяльності. Документи, які подаються до територіального управління НБУ для його державної реєстрації. Відокремлені структурні підрозділи банку. Порядок реєстрації представництв іноземного банку. Форми і порядок реорганізації банківських установ. Організаційна структура банку. Стратегія комерційного банку та складові успіху його діяльності

Тема 3. Операції комерційних банків з формування ресурсної бази. Ресурси комерційного банку, їх склад та структура. Власний капітал банку, його структура, джерела формування. Функції основного, додаткового та субординованого банківського капіталу. Міжнародні стандарти власного капіталу комерційних банків (Базельська угода). Аналіз достатності капіталу банку. Методи управління банківським капіталом в Україні та в міжнародній практиці. Сутність та склад пасивних операцій банку. Залучені та запозичені кошти банку. Економічний зміст депозитних операцій, їх класифікація та загальна характеристика. Особливості укладання депозитного договору та встановлення депозитної процентної ставки. Система страхування (гарантування) вкладів населення в банках. Довіреність на розпорядження вкладами. Порядок видачі вкладу після смерті вкладника. Порядок розпорядження рахунками неповнолітніх та інших клієнтів, визнаних недієздатними. Економічний зміст операцій з недепозитного запозичення коштів, їх загальна характеристика. Роль міжбанківського кредитування, функції та структура ринку міжбанківських кредитів. Особливості одержання централізованих кредитів від НБУ. Операції, пов'язані з отриманням (наданням) кредитів від інших банків. Випуск незабезпечених боргових зобов'язань банку як засіб запозичення ресурсів. Поняття субординованого боргу.

Тема 4. Основи організації банківського кредитування. Сутність, принципи та функції кредиту, його роль в економіці. Форми та види банківського кредиту. Організація кредитної діяльності банку. Особливості укладення кредитних договорів. Поняття кредитного портфеля банку та його якісна характеристика. Організація банківського кредитування. Поняття і складові кредитної політики банку. Методи надання та способи погашення кредиту. Етапи процесу банківського кредитування. Плата за кредит та фактори, що на неї впливають. Методи ціноутворення на банківські позики. Кредитний ризик та методи управління ним. Методи розрахунку величини кредитного ризику. Система оцінки кредитоспроможності позичальника банку. Форми забезпечення повернення банківських кредитів, їх поняття та загальна характеристика. Застава як вид забезпечення. Порука та гарантія. Страхування. Особливості нарахування неустойки, пені та штрафів. Особливості формування резервів на покриття можливих втрат за кредитними операціями банку. Методи управління проблемними кредитами.

Тема 5. Операції банків з цінними паперами. Поняття інвестиційних операцій банків. Характеристика цінних паперів та видів банківської діяльності на фондовому ринку. Класифікація та види банківських операцій з цінними паперами. Операції з цінними паперами, що підлягають ліцензуванню. Емісійні операції банків. Поняття емісії цінних паперів та емісійної діяльності банків. Розміщення акцій та їх обіг. Операції банків з облігаціями власної емісії. Депозитні (ощадні) сертифікати банків як інструмент емісійних операцій. Інвестиційні операції банків з цінними паперами. Економічна характеристика інвестиційних портфельів цінних паперів. Загальні принципи оцінки цінних паперів у портфелях банку. Посередницькі (комісійні, клієнтські) операції банків з цінними паперами, їх загальна характеристика. Депозитарні операції комерційних банків. Заставні операції

банків з цінними паперами. Механізм проведення брокерських операцій. Операції у ролі інфраструктурних (професійних) учасників ринку цінних паперів. Ризики, пов'язані з діяльністю банків на ринку цінних паперів та засоби захисту від них. Регулятивні вимоги до операцій банків з цінними паперами.

Тема 6. Валютні операції комерційних банків. Економічний зміст валютного курсу. Режими та методики курсоутворення. Конвертованість валюти і її види. Класифікатор іноземних валют НБУ. Пряма (європейська) та непряма (американська) система котирування валюти. Крос-курси валют та способи їх обчислення. Характеристика конверсійних (обмінних) валютних операцій. Характеристика депозитно-кредитних валютних операцій та ціноутворення за ними: зміст та призначення ставок LIBID і LIBOR, KIBID і KIBOR. Відкрита валютна позиція банку, порядок її обчислення та регулювання. Неторговельні операції комерційних банків в іноземній валюті. Операції з міжнародних торговельних розрахунків. Операції з торгівлі іноземною валютою Операції із залучення та розміщення валютних коштів.

Тема 7. Операції комерційних банків з організації розрахунків і обслуговування платіжного обороту. Загальні основи організації безготівкових розрахунків і структура безготівкового грошового обігу. Відкриття і ведення банківських рахунків. Форми та способи безготівкових розрахунків, сфера використання і порядок проведення розрахункових операцій. Особливості оформлення розрахункових документів та порядок їх приймання і виконання банками: розрахунки із застосуванням платіжних доручень та платіжних вимог-доручень; порядок здійснення розрахунків чеками та акредитивами; примусове та договірне стягнення (списання) коштів. Кореспондентські відносини та міжбанківські розрахунки. Структурна побудова та принципи функціонування системи електронних платежів (СЕП). Схема документообороту в СЕП. Класифікація електронних розрахунково-платіжних документів, що використовуються в СЕП.

Розрахунки з використанням банківських платіжних карток. Характеристика касових операцій банків та забезпечення їх касової діяльності.

Тема 8. Нетрадиційні банківські операції та послуги. Види нетрадиційних банківських операцій та послуг: загальна характеристика. Економічні основи банківського лізингу та його форми. Лізингові операції та перспективи їх розвитку в Україні. Банківські гарантії та поручительства, як форми банківських послуг. Посередницькі, консультаційні та інформаційні послуги банків. Трестові послуги. Учасники факторингових операцій та зміст договірних відносин між ними. Визначення плати за факторингове обслуговування. Характерні ознаки форфейтингу. Зміст і послідовність здійснення форфейтингової операції, визначення плати за неї.

Тема 9. Операції із забезпечення фінансової стійкості банку. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та способи її забезпечення. Економічні нормативи регулювання діяльності банків та нагляд за їх дотриманням. Ліквідність та платоспроможність банку. Оцінка ресурсної бази банку з позицій ліквідності та забезпеченості потреб банку в ліквідних засобах. Основні підходи щодо управління банківськими ризиками. Поняття та мета процесу управління банківськими ризиками. Етапи процесу управління банківськими ризиками. Організаційна структура ризик менеджменту банку. Порядок формування і використання резервів для покриття можливих втрат банку від активних операцій. Резервний фонд комерційного банку. Резерв для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банку. Порядок формування і використання резервів для відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості і від операцій з цінними паперами. Фінансові звіти банку та оцінка його діяльності. Прибутковість банку: поняття та оцінка. Засоби підвищення продуктивності діяльності банку.

Література

1. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Банківська система : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. 2-ге вид., переробл. і доповн. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 524 с.
3. Банківська система: навчальний посібник / укл.: П.О. Нікіфоров, О.М. Гладчук, М.Г. Марич, М.П. Федішин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2023. 224 с.
4. Фролов С.М., Рибіна Л.О. Банківська система. Навч. посібник. Суми: Сумський НАУ. 2024. 190 с.
5. Мельник С. І., Шевченко Н. В., Висоцька І. Б. Банківська система : навчальний посібник у схемах і таблицях. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 184 с.

2 Питання за темою Страховання

Тема 1. Страховання в ринковій економіці. Передумови виникнення страховання. Необхідність страхового захисту та його форми. Страхові фонди як матеріальна основа страхового захисту. Форми організації фондів страхового захисту. Страховання як економічна категорія і його ознаки. Завдання, принципи і функції страховання. Місце страховання в системі економічних відносин. Сфери застосування страховання.

Тема 2. Класифікація страховання. Поняття класифікації, її наукове та практичне значення. Ознаки класифікації: історичні, економічні, юридичні. Класифікація за об'єктами страховання. Галузі страховання: майнове страховання, страховання відповідальності, особисте страховання. Класифікація за родом небезпеки: страховання вогневих, інженерних, сільськогосподарських, транспортних, фінансово-кредитних та інших ризиків. Класифікація за формами проведення. Порівняльна характеристика добровільного та обов'язкового страховання. Класифікація за статусом страхувальника: страховання юридичних осіб усіх форм власності та страховання громадян. Класифікація за спеціалізацією страховика. Загальні та нетрадиційні види страховання. Поняття страхової послуги та особливості їх реалізації.

Тема 3. Загальна характеристика страхового ризику й система заходів щодо його зменшення. Поняття ризику. Основні характеристики ризику. Рівень ризику. Частота ризику та розмір шкоди. Управління ризиком. Роль ризик-менеджменту у виявленні, розпізнаванні, ідентифікації та визначенні методів впливу на ризик. Андеррайтинг. Класифікація ризиків у страхованні. Страхове шахрайство.

Тема 4. Соціально-економічний зміст страхового ринку та його структура. Поняття страхового ринку. Суб'єкти страхового ринку. Особливості організації страховика: організаційні форми, структура. Форми і канали реалізації страхових послуг. Роль посередників: страхових агентів і брокерів. Перспективи розвитку страхового ринку України. Сутність і завдання маркетингу в страхованні. План маркетингу. Інформаційне забезпечення маркетингових досліджень. Функціонування служби маркетингу страховика.

Тема 5. Державне регулювання страхової діяльності. Необхідність і значення державного регулювання страхової діяльності. Напрямки державного регулювання страхової діяльності. Система державного контролю. Орган нагляду за страховою діяльністю та його функції. Реєстрація та ліцензування страховиків.

Тема 6. Особливості укладання та ведення страхової угоди. Страховий поліс як форма договору страховання, його зміст і зв'язок з правилами страховання. Структура страхового полісу. Етапи проходження страхової угоди: заява про страховання; андеррайтинг; укладення договору страховання; видача полісів, врегулювання вимог страхувальників щодо відшкодування збитків. Врегулювання вимог страхувальника щодо відшкодування збитків. Дії страхувальника і страховика при настанні страхової події.

Система страхового забезпечення. Франшиза. Особливості забезпечення правонаступництва за укладеними договорами страхування у разі реорганізації страховиків.

Тема 7. Основи фінансів страхової організації. Загальні принципи організації фінансової діяльності страховика. Склад та економічний зміст доходів і витрат страховика. Собівартість страхової послуги. Виплати страхових сум і страхового відшкодування. Витрати на утримання страхової компанії. Фінансові результати діяльності страховика. Прибуток страховика, його структура і правила розрахунку. Розподіл прибутку. Поняття, класифікація і порядок формування фондів страховика. Оподаткування страховиків.

Тема 8. Перестраховання і співстраховання. Поняття, необхідність, значення і функції перестраховання як метода забезпечення фінансової надійності. Методи і форми перестраховання. Види договорів перестраховання. Перестраховувальна ємкість ринку України. Співстраховання та механізм його застосування.

Тема 9. Особисте страхування. Економічний зміст і класифікація особистого страхування. Страхування життя та його основні види: змішане страхування життя, довічне страхування, страхування до одруження, страхування пенсій (ренти). Обов'язкове і добровільне страхування від нещасних випадків: страхування від нещасних випадків на транспорті, страхування військовослужбовців; страхування працівників ризикових професій, індивідуальне й колективне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування: суб'єкти та об'єкти страхування, умови обов'язкового і добровільного медичного страхування, страхування осіб, що виїжджають за кордон. Соціальне страхування.

Тема 10. Страхування майна фізичних і юридичних осіб. Загальні умови страхування майна: суб'єкти страхування, страхові події, порядок укладення договорів, умови відшкодування збитків. Особливості страхування ризиків у сільському господарстві: страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень, страхування тварин, страхування будівель та іншого майна. Страхування транспортних засобів: автомобільного та іншого наземного, морського, авіаційного транспорту. Страхування вантажів. Страхування технічних ризиків. Страхування майна громадян: будівель і споруд, тварин, домашнього та іншого майна.

Тема 11. Страхування відповідальності. Економічна необхідність і особливості страхування відповідальності. Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів. Моторне (транспортне) страхове бюро України та його функції. Міжнародна система «Зелена картка». Страхування відповідальності власників інших видів транспорту. Страхування відповідальності власників об'єктів підвищеної небезпеки, перевізників, товаровиробників за якість продукції. Страхування професійної відповідальності. Інші види страхування відповідальності.

Тема 12. Особливості реалізації нетрадиційних видів страхових послуг. Перелік нетрадиційних видів страхових послуг. Креативне страхування, страхування ризиків у кінотовиробництві. Інтернет-технології у страхуванні. Інші види страхування.

Література

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р 1909-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
2. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
3. Страхування : навчальний посібник / [Ситник Н. С., Стасишин А. В., Попович Д. В.]. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. 512 с.
4. Федішин М. П., Попова Л. В., Кучерівська С. С. Фінанси страхових організацій : у схемах і таблицях : посіб. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 228 с.
5. Яворська Т. В. Державне регулювання страхового підприємництва в Україні : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 420 с.

3 Питання за темою Фінансовий аналіз

Тема 1. Значення і теоретичні засади фінансового аналізу. Сутність і значення фінансового аналізу; його основні цілі, задачі, принципи здійснення. Предмет, об'єкт та суб'єкти фінансового аналізу. Класифікація видів фінансового аналізу. Внутрішній фінансовий аналіз: його сутність, завдання, особливості. Зовнішній фінансовий аналіз: його сутність, завдання, особливості. Кругообіг фінансових коштів підприємства; характеристика його основних етапів. Класифікація економічних показників, що використовуються в фінансовому аналізі. Багаторівнева класифікація методів і прийомів фінансового аналізу. Порівняння - розповсюджений прийом аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; вимоги, що висуваються до порівняльних величин. Основні способи приведення вихідних даних в порівняльний вид. Моделювання та аналіз факторних систем фінансових показників. Детермінований та стохастичний аналіз. Типи та основні прийоми детермінованого аналізу факторних систем. Методи розширення, продовження та скорочення функцій в детермінованому аналізі факторних систем. Класифікація факторів у фінансовому аналізі. Способи оцінки впливу факторів в детермінованому факторному аналізі. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.

Тема 2. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу. Необхідність, суть і значення фінансової інформації. Мета складання фінансової звітності; основні вимоги, що висуваються до її складання. Зміст, структура, призначення основних форм фінансової звітності. Склад і структура бухгалтерського балансу. Методи фінансово-аналітичної оцінки балансу підприємства. Аналіз валюти балансу. Склад, структура, призначення Звіту про фінансові результати. Склад, структура, призначення Звіту про рух грошових потоків. Склад, структура, призначення Звіту про власний капітал. Показники статистичної звітності та управлінського обліку, які використовуються в фінансовому аналізі. Нормативно-правове забезпечення фінансового аналізу. Роль та місце вибіркового обстеження та експертних оцінок у поглибленому фінансовому аналізі.

Тема 3. Аналіз необоротних активів підприємства. Економічна сутність і структура майна підприємства. Порівняльний аналіз динаміки, складу і структури активів підприємства. Аналіз складу, структури і динаміки необоротних активів. Зміст, задачі та основні напрямки аналізу ефективності використання основних фондів. Факторний аналіз фондівіддачі. Аналіз резервів збільшення випуску продукції та фондівіддачі. Економічна сутність та значення нематеріальних активів підприємства, їх класифікація. Мета, задачі та особливості аналізу нематеріальних активів. Оцінка впливу ефективності використання нематеріальних активів на фінансові результати діяльності підприємства.

Тема 4. Аналіз оборотних активів. Задачі, основні напрямки та інформаційне забезпечення аналізу оборотних коштів. Класифікація оборотних коштів. Аналіз забезпеченості підприємства оборотними коштами. Оцінка залежності ризику втрати ліквідності та зниження ефективності від величини оборотного капіталу. Аналіз джерел формування, структури та розміщення оборотного капіталу. Сутність, цілі, основні задачі та напрямки аналізу стану виробничих запасів. Основні завдання та методологія здійснення аналізу дебіторської заборгованості. Аналіз ефективності використання оборотних коштів.

Тема 5. Аналіз джерел формування капіталу підприємств. Аналіз динаміки, складу і структури джерел фінансових ресурсів. Економічна сутність статей власного і залученого капіталу. Основні аналітичні показники структури капіталу: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Фактори, які впливають на співвідношення власних і залучених коштів. Економічна сутність терміну "ціна капіталу". Методи визначення ціни власного капіталу; їх переваги та недоліки. Методи оцінки вартості елементів залученого капіталу. Оцінка ефективності використання власного і залученого капіталу. Ефект фінансового важеля. Оцінка ефективності управління структурою капіталу на основі фінансового лівереджу. Оцінка впливу структури активів і пасивів на рентабельність капіталу. Аналіз

ефективності кредитних відносин підприємства з комерційними банками. Аналіз стану, структури, оборотності кредиторської заборгованості.

Тема 6. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств. Сутність ліквідності і платоспроможності, їх значення при оцінці фінансового стану підприємства. Зміст та послідовність аналізу ліквідності, основні етапи її оцінки. Класифікація активів за ознакою ліквідності та пасивів за ознакою терміновості погашення. Фактори, що впливають на пропорції груп поточних активів з різним ступенем ліквідності. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Основні фактори, що впливають на підвищення ліквідності підприємства. Власний оборотний капітал - абсолютний показник ліквідності і платоспроможності; основні етапи його аналізу. Зміст та основні напрямки здійснення аналізу платоспроможності. Система критеріїв оцінки платоспроможності підприємства. Показники низької платоспроможності, можливості її відновлення (втрати). Умови визнання підприємства неплатоспроможним.

Тема 7. Аналіз фінансової стійкості підприємств. Сутність фінансової стійкості та стабільності підприємства. Основні фактори, що впливають на стійкість фінансового стану підприємства. Заходи зміцнення фінансової стійкості підприємства. Вплив структури активів і пасивів на фінансову стійкість підприємства. Оцінка впливу ефективності використання необоротних і оборотних активів на стійкість фінансового стану підприємства. Кількісна оцінка фінансової стійкості підприємства. Відносні показники фінансової стійкості: методика їх розрахунку, економічна інтерпретація. Класифікація джерел коштів для аналізу фінансової стійкості підприємства. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості. Типи фінансової стійкості. Оцінка запасу фінансової стійкості підприємства.

Тема 8. Аналіз грошових потоків. Економічна сутність, цілі та значення фінансового аналізу в процесі управління грошовими активами. Техніка та порядок здійснення попереднього аналізу грошових коштів. Класифікація вхідних та вихідних грошових потоків в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства. Прямий та непрямий методи оцінки руху грошових коштів: способи здійснення, їх переваги та недоліки. Основні причини невідповідності величини грошових потоків сумі отриманого прибутку. Оцінка стратегії управління грошовими потоками : зміст та послідовність її здійснення. Сутність та основні етапи перспективного аналізу грошових потоків. Аналіз забезпеченості підприємства грошовими коштами: моделі Баумоля і Міллера-Орра.

Тема 9. Аналіз доходів, витрат та рентабельності підприємств. Вертикальний та горизонтальний аналіз формування фінансових результатів підприємства; значення та задачі аналізу. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства. Оцінка якості прибутку. Система "директ-костинг" як теоретична база аналізу витрат та оптимізації прибутку. Граничний аналіз та оптимізація витрат, обсягу реалізації і прибутку. Аналіз умов беззбитковості підприємства. Зміст, задачі та інформаційна база аналізу розподілу та використання прибутку. Аналіз формування чистого прибутку. Аналіз впливу використання прибутку на фінансове положення підприємства. Оцінка показників рентабельності підприємства. Факторний аналіз показників рентабельності. Аналіз резервів збільшення суми прибутку та рентабельності підприємства.

Тема 10. Аналіз ділової активності підприємств. Оцінка ринкової позиції підприємства: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища. Схема комплексного аналізу ефективності господарської діяльності. Аналіз фондового позиціонування підприємства. Аналіз виробництва і реалізації продукції. Аналіз резервів використання можливостей зростання обсягів виробництва продукції. Аналіз собівартості продукції. Аналіз загальних факторів зміни собівартості за статтями. Аналіз собівартості одиниці продукції. Аналіз динаміки показників собівартості продукції. Аналіз резервів зниження собівартості. Основні фактори розвитку підприємства, кількісна оцінка їх впливу. Показники оборотності коштів підприємства. Оцінка динаміки економічного потенціалу господарюючого суб'єкту. Аналіз концепції росту підприємства. Коефіцієнт стійкості економічного зростання підприємства.

Дебіторська й кредиторська заборгованості: їх аналіз, співвідношення та вплив на фінансовий стан підприємства.

Тема 11. Комплексне оцінювання фінансового стану підприємств. Значення та необхідність комплексної оцінки фінансового стану підприємства. Методи узагальнюючої оцінки фінансового стану підприємства. Методика комплексної оцінки ефективності господарської діяльності. Узагальнюючі критерії оцінки неплатоспроможності підприємств. Узагальнюючі критерії оцінки кредитоспроможності підприємств. Інтегральна оцінка інвестиційної привабливості підприємств. Методи рейтингової оцінки фінансового стану підприємства.

Література

1. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с
2. Приймак С.В. Фінансовий аналіз. Практикум : навчальний посібник. Львів, 2021. 264 с.
3. Гайбура Ю.А. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2021. 176 с.
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи. Полтава: ПДАУ, 2021. 99 с.
5. Власюк Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник. Львів: Вид-во «Магнолія 2006», 2022. 154 с

4 Питання за темою Фінансовий ринок

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці. Рух фінансових потоків в економіці. Попит та пропозиція на фінансовому ринку, можливість отримання доходу, комерційні банки, додаткова емісія грошових знаків, державний борг, випуск державних позик серед населення. Функції фінансового ринку. Фондова біржа. Фінансові інструменти, рівень дивідендів. Структура фінансового ринку Валютний ринок, ринок золота, ринок капіталу, дисконтний ринок, інвестиційні цінності. Економічні відносини при розподілі створеної вартості, ємність та кон'юнктура фінансового ринку.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку. Державне регулювання фінансового ринку. процес регулювання фінансового ринку, держава, конкурентне середовище. Форми та напрями державного регулювання фінансового ринку, закони та нормативні акти. Ділери, брокери, біржові трейдери, асоційовані члени біржі. Процедура лістингу, позабіржовий ринок. Міжринкова торговельна система. Умови котирування фінансових інструментів, акцептна та порівняльно-залікова підсистема торгів. Глобальний сертифікат. Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку. Регулювання фінансового ринку в країнах з ринковою економікою. Стратегія розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 3. Фінансові посередники. Поняття фінансового посередництва. Мережа фінансових посередників. Канали продажу товару, продавець, споживач. Процес посередництва. Індивідуальні інвестори, банківські установи, кредитні союзи, лізингові компанії, інвестиційні фонди та компанії, трастові операції, пенсійні фонди, страхові компанії, інституціональні інвестори.

Тема 4. Відсоткові ставки та їх структура. Визначення та види відсоткових ставок. Вільні кошти. Структура відсоткових ставок фінансового ринку. Методика розрахунку відсоткової ставки: рівень інфляції, інвестовані засоби, премія за ризик неповернення платежу. Прибутковість активу, реальний та номінальний доход. Ступінь ризику активів, ставка рефінансування, ризик ліквідності. Безризикова відсоткова ставка, короткострокові державні боргові зобов'язання. Форвардна однорічна відсоткова ставка, інфляційна премія. Казначейські векселі, облікова ставка НБУ. Механізм формування відсоткових ставок на фінансовому ринку.

Тема 5. Ризик та ціна капіталу. Поняття та основні види фінансових ризиків. Фінансовий ризик, ефективна стратегія поведінки в умовах ризику. Методи управління та оцінювання ризиків. Хеджування. Основні завдання ціноутворення на фінансовому ринку.

Інвестиційні рішення, проміжні ціни, методи оцінювання ризику. Прямі інвестиції, кредитний ризик, механізм ціноутворення на фінансовому ринку. Фундаментальний аналіз, технічний аналіз, види цін, співвідношення між попитом та пропозицією на фінансовому ринку.

Тема 6. Ринок облігацій як складова ринку капіталів. Характеристика ринку облігацій. Види облігацій в залежності від їх емітентів. Державні облігації України. Ринок капіталів, первинний та вторинний ринок облігацій. Інструменти ринку облігацій. Рейтингова оцінка фінансових інструментів. Курс облігацій. Біржовий та позабіржовий ринок облігацій, доход по облігаціях. Оцінка ефективності інструментів ринку облігацій.

Тема 7. Ринок пайових цінних паперів. Приватні і публічні корпорації. Корпораційна форма організації бізнесу. Державний сектор, закордонний сектор, акціонерне товариство. Відкрита підписка на акції, збори товариства, первісний внесок. Рішення про зменшення чи збільшення статутного фонду, річні збори акціонерів, ревізійна комісія. Контрольний пакет акцій, привілейовані та прості акції. Номінальна (загальна) вартість та курсова (ринкова) вартість акцій на фінансовому ринку. Принципи організації емісійних операцій. Інструменти пайового ринку цінних паперів. Оціночна система доходності акцій.

Тема 8. Ринок похідних фінансових інструментів. Причини виникнення і розвитку ринку похідних фінансових інструментів. Деривативи, ф'ючерсні, форвардні, опціонні угоди, свопи. Ринок строкових угод, хеджування. Інструменти ринку похідних цінних паперів. Небажані цінові зміни. Об'єкт інвестування вільних фінансових ресурсів. Види ф'ючерсів. Механізм укладання ф'ючерсних угод. Ф'ючерсні контракти. Інвестиційна віддача. Фінансові і товарні деривативи, інвестиційні сертифікати, сурогати цінних паперів, свідоцтва про депонування акцій, фондові варанти. Трансферт цінних ризиків, хеджери, спекулянти. Ощадні сертифікати, державні казначейські зобов'язання, депозитна розписка. Визначення і види опціонів. Опціон-колл, опціон-пут. Сутність і види свопів.

Тема 9. Грошовий ринок і ринок банківських позик. Грошовий ринок, дисконтний ринок. Структура і характеристика грошового ринку. Валюта кредиту. Євровалютні позички, позиковий капітал. Сутність грошей, кредитні гроші. Операції з інструментами грошового ринку. Вексель, банкнота, чек. Класифікація банківських позик за типами позичальників. Іпотечна позичка, позичка з ростом платежу, персональні позички. Банківські послуги. Критерії вибору банківських послуг. Об'єкт застави, гарантія. Кредитні картки, банківські акцепти, авальний кредит, лізинг, факторинг, форфейтинг, франчайзинг.

Тема 10. Валютний ринок. Валютні операції. Валютна біржа. Валютний курс, перехресний курс. Міжбанківські валютні біржі. Міжнародні розрахунки. Проста форвардна угода, угода «своп». Документарний акредитив. Інкасо, банківське переведення, розрахунки у формі авансу, розрахунки за відкритим рахунком. Використання векселів і чеків на валютному ринку. Валютні кліринги.

Тема 11. Фондова біржа та біржові операції. Принципи організації фондових бірж. Фондова біржа, типи фондових бірж. Моноцентричні і поліцентричні біржові системи. Організація та правила торгів на фондовій біржі. Лістинг, рівень ліквідності. Стоп-замовлення, біржовий курс. Автоматизовані системи. Обороти цінних паперів. Угоди з негайним постачанням, угоди з премією. Порядок функціонування Української фондової біржі. Перша фондова торговельна система. Розрахунково-клірингові установи. Клірингові операції.

Тема 12. Прогнозування на фінансовому ринку. Фінансові прогнози. Спекулятивні активи. Аналіз фондового ринку, аксіоми технічного аналізу. Основні теорії прогнозування на фінансовому ринку. Школи технічного аналізу, теорія рефлексивності. Експертні системи. Методи прогнозування, які застосовуються на фінансовому ринку. Математичне моделювання, ланцюговий метод, алгоритм розрахунку. Імітаційне моделювання, нейронні мережі, програмно-апаратні засоби для виконання комплексного аналізу послуг на фінансовому ринку. Нейронні мережі у фінансових прогнозах.

Література

1. Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. та ін.; за заг. ред. С.С. Арутюнян, М.І. Іоргачова. Харків: «Діса плюс», 2021. 312 с.
2. Фондовий ринок: практикум [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Дергалюк М.О. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 99 с. URL: https://www.fpk.in.ua/images/biblioteka/3fmb_finan/Fondovyi_rynok_Praktykum2023.pdf
3. Рамський А.Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях : навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 228 с.
4. Фінансовий ринок: навч. посібник / Н. В. Трусова, С. А. Нестеренко, І. Є. Якушева та ін. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2021. – 236 с.
5. Слав'юк Н.Р. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник / Н.Р. Слав'юк, С.В. Глущенко ; Національний університет "Києво-Могилянська академія". Київ : НаУКМА, 2022. 205 с.

5 Питання за темою Податкова система

Тема 1. Сутність та види податків. Сутність податків. Історичні аспекти виникнення й розвитку податків. Поняття податку і збору (обов'язкового платежу). Функції податків: фіскальна, регулююча. Елементи податку: основні, додаткові, факультативні. Податкова ставка. Класифікація податкових ставок. Введення та скасування податків і зборів. Права органів місцевого самоврядування щодо встановлення порядку сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), ставок оподаткування та податкових пільг. Податкове зобов'язання. Механізм узгодження податкового зобов'язання. Класифікація податків. Розподіл податків за економічним змістом.

Тема 2. Організація податкової системи. Поняття податкової системи і вимоги до неї. Податкова система як засіб реалізації податкової політики держави. Наукові основи побудови податкової системи. Податки в системі державних доходів. Принципи побудови та організації системи оподаткування. Податки як елемент перерозподілу валового національного продукту. Критерії оптимального оподаткування.

Тема 3. Фіскальна служба України. Еволюція контролюючих органів у сфері оподаткування. Генезис контролюючих органів у сфері оподаткування. Порівняльна характеристика контролюючих органів у сфері оподаткування протягом 1991 – 2015 років. Структура Державної фіскальної служби України. Організаційна структура Державної фіскальної служби України. Функції та завдання органів Державної фіскальної служби України. Функції середнього та базового рівня Державної фіскальної служби. Права, обов'язки та відповідальність органів Державної фіскальної служби України. Права органів Державної фіскальної служби. Обов'язки та відповідальність посадових осіб податкових органів. Податкова міліція: склад, функції, завдання, повноваження, права. Взаємодія органів податкової міліції з органами Державної фіскальної служби.

Тема 4. Облік податків і надходження податків до бюджету. Поняття та основні характеристики адміністрування податків, податкового контролю, податкового регулювання, державного податкового планування. Корпоративний податковий менеджмент. Структура та основні складові корпоративного податкового менеджменту. Поняття та основні характеристики податкового обліку, корпоративного податкового планування, бюджетування податків.

Тема 5. Податок на додану вартість. Платники податку на додану вартість та порядок їх реєстрації. Сутність податку на додану вартість і його роль у формуванні доходної частини бюджету. Платники податку на додану вартість. Реєстрація осіб як платників податку на додану вартість. Об'єкт та база оподаткування. Операції, що не є об'єктом оподаткування та звільнені від оподаткування. Особливості визначення бази оподаткування за різними

операціями. Ставки податку на додану вартість. Види операцій, що оподатковуються за нульовою ставкою та ставкою 7 відсотків. Податкові зобов'язання і податковий кредит з ПДВ. Податковий облік із ПДВ. Податкові зобов'язання і податковий кредит. Умови, що визначають право платника на податковий кредит. Податкова накладна. Визначення дат виникнення податкових зобов'язань і права на податковий кредит. Бюджетне відшкодування ПДВ. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету або відшкодуванню з бюджету. Критерії автоматичного відшкодування ПДВ. Строки подання податкової декларації та розрахунків із бюджетом. Податкові періоди. Строки подання податкової декларації та розрахунків з бюджетом. Система пільг із податку на додану вартість.

Тема 6. Акцизний податок. Платники та об'єкт оподаткування. Економічна сутність акцизного податку. Законодавча і нормативна база оподаткування. Особливості застосування акцизного податку в Україні. Платники. Об'єкт оподаткування. Перелік підакцизних товарів. Ставки та порядок визначення сум акцизного податку. Ставки акцизного податку. Порядок визначення сум акцизного податку. Мінімальне податкове акцизне зобов'язання. Особливості оподаткування операцій з імпорту підакцизних товарів. Акцизний податок в операціях із переробки давальницької сировини. Організація і податкове забезпечення транзиту підакцизних товарів. Особливості оподаткування алкогольних напоїв та тютюнових виробів. Застосування марок акцизного податку. Строки сплати податку та подання звітності. Строки та порядок сплати. Строки подання звітності. Механізм застосування пільг для юридичних та фізичних осіб з акцизного податку.

Тема 7. Мито. Об'єкти оподаткування митом. Мито як джерело доходів бюджету і як засіб регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Митна політика. Об'єкти оподаткування. Поняття митної вартості товарів та методи її визначення Митна вартість товарів. Принципи та методи визначення митної вартості товарів. Види та ставки мита Експортне та імпорнтне мито. Антидемпінгове, компенсаційне й спеціальне мито. Платники мита. Види ставок мита та їх застосування. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету. Справляння мита та порядок його перерахування до бюджету. Пільги. Вантажна митна декларація.

Тема 8. Податок на прибуток підприємств. Платники податку на прибуток підприємств. Особливості оподаткування прибутку підприємств. Платники податку на прибуток підприємств. Об'єкт оподаткування. Доходи звітного періоду Ставки податку. Об'єкт оподаткування. Амортизація основних засобів та нематеріальних активів Поняття "основні засоби" та "амортизація". Амортизація основних засобів. Класифікація основних засобів за групами. Механізм застосування методів амортизації. Порядок розрахунку оподатковуваного прибутку. Строки сплати податку та подання звітності Порядок розрахунку оподатковуваного прибутку. Пільги щодо податку на прибуток підприємств. Строки сплати податку та подання звітності.

Тема 9. Оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Принципи запровадження оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Платники податку. Об'єкти оподаткування. Розрахунок і сплата податків сільськогосподарськими товаровиробниками.

Тема 10. Податок на доходи фізичних осіб. Платники та об'єкт оподаткування податком з доходів фізичних осіб. Визначення доходів фізичних осіб. Платники податку. Визначення об'єктів оподаткування. Податкова знижка. Поняття "податкова знижка". Витрати, які включаються до податкової знижки. Обмеження щодо застосування податкової знижки. Податкова соціальна пільга. Поняття "податкова соціальна пільга". Категорії податкової соціальної пільги. Обмеження щодо застосування податкової соціальної пільги. Декларування доходів. Податкова документація для фізичних осіб-громадян, фізичних осіб підприємців та податкових агентів. Умови складання та терміни подання податкової звітності. Ставки податку, порядок розрахунку і перерахування до бюджету. Ставки податку. Порядок нарахування, утримання та сплати податку до бюджету. Особливості нарахування та сплати окремих видів доходів. Особливості оподаткування доходів від підприємницької діяльності.

Тема 11. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Генезис спрощеної системи оподаткування в Україні. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Законодавча і нормативна бази оподаткування. Визначення суб'єктів малого підприємництва. Порядок переходу суб'єктів малого підприємництва на спрощену систему оподаткування. Порядок переходу на роботу за спрощеною системою оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності. Групи платників єдиного податку: критерії та обмеження. Об'єкт, база та ставки оподаткування. Ставки єдиного податку для юридичних осіб. Об'єкт і база оподаткування. Ставки єдиного податку для різних груп платників. Перелік податків і зборів, за рахунок яких сплачується єдиний податок. Податкова звітність. Податкова документація платників єдиного податку. Порядок складання та подання податкової звітності. Строки сплати єдиного податку до бюджету.

Тема 12. Плата за ресурси та послуги. Структура рентної плати. Види платежів, що входять до складу рентної плати. Об'єкти, база оподаткування та ставки. Порядок визначення об'єктів та бази оподаткування податків, що входять до складу рентної плати. Ставки рентної плати. Податкова звітність із рентної плати. Порядок складання та терміни подання податкової звітності з рентної плати. Порядок сплати рентної плати.

Тема 13. Інші податки. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку та пільги. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати податку. Плата за землю. Форми плати за землю. Суб'єкти плати за землю. Об'єкт оподаткування. Ставки плати за землю. Поняття вартісної оцінки землі. Податкова звітність. Порядок розрахунку і терміни сплати. Транспортний податок. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку та пільги. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати податку. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку та пільги. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати податку. Туристичний збір. Платники податку. Об'єкт та база оподаткування. Ставки податку та пільги. Порядок складання та подання податкової звітності. Порядок сплати податку.

Тема 14. Ухилення від податків і перекладання податків. Види податкових правопорушень. Види податкових правопорушень. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом. Офшорні зони. Специфіка відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом. Перелік офшорних зон. Порядок оподаткування в офшорних зонах. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження. Організаційно-правове забезпечення боротьби з відмиванням доходів незаконного походження. Кримінальна відповідальність за податкові правопорушення. Основні концепції перекладення податків: Процес та модель складного перекладення податків. Просте та складне перекладання. Створення умов для запобігання перекладанню податків. Еластичність податкової системи. Співвідношення прямого та непрямого оподаткування у державах з розвинуеною та слабозвинуеною економікою. Розмежування суб'єктів оподаткування та носіїв податку. Ціноутворення і механізм перекладання непрямих податків. Особливості та умови перекладання податку на прибуток та інших прямих податків.

Тема 15. Податкова політика в системі державного регулювання економіки. Податкова політика та її характеристики. Поняття податкової політики. Місце та роль податкової політики в державному регулюванні економіки. Мета, принципи та ієрархія завдань податкової політики. Фактори, які визначають напрямки та характер податкової політики. Особливості податкової політики України в період формування ринкових відносин. Елементи та принципи податкової політики. Елементи й основні принципи податкової політики. Критерії ефективності податкової політики.

Тема 16. Неподаткові платежі в бюджет. Склад неподаткових доходів до бюджету. Неподаткові доходи. Обов'язковість сплати неподаткових доходів. Неподаткові надходження. Структура неподаткових платежів. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від некомерційної діяльності.

Література

1. Андрущенко В. П. Податкова система: навчальний посібник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2024. 416 с.
2. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
3. Крисоватий, А. І., Панасюк, В. М., Мельничук, І. В. Основи обліку і оподаткування: підручник (е-видання). Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 565 с.
4. Податкова система : мультимедійний навчальний посібник / В. Ф. Тищенко, О. Є. Найденко, В. В. Карпова та ін. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 92 с.
5. Матвійчук Н. М. Податкова система: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 130 с.

Гарант освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»

(підпис)

Ганна ЛІХОНОСОВА
(ім'я та прізвище)

Програму розглянуто та затверджено на випусковій кафедрі менеджменту та бізнес-адміністрування (602)
Протокол № 8 від « 27 » лютого 2026 р.

Завідувач кафедри 602

(підпис)

Валентина ГАТИЛО
(ім'я та прізвище)

Голова фахової комісії зі спеціальності
D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Валентина ГАТИЛО

Програму вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра за освітньо-професійною програмою зі спеціальності

D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

(код та найменування)

(освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування)

(найменування)

узгоджено науково-методичною комісією Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» з галузей знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки, С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини, D Бізнес, адміністрування та право, К Безпека та оборона (НМК 3)

Протокол № 7 від « 06 » березня 2026 р.

Голова НМК 3, д.е.н., професор

Ганна ЛІХОНОСОВА